

İnsanı manen yüuml;celten güuml;zel ahlâkî huylardan biri de tevâzudur. Kelime manası “alçak goumlnüllü olmak” demek olan tevâzu, ahlâkî bir kavram olarak, insanın hakkı kabul edip ona boyun eğmesi, insanlar arasındaki mevkii ne olursa olsun hiç kimseye karşı kibirli ve gururlu olmaması” demektir.&nbs; Tevâzu sahibi kimselere “mütevâzi insan” denir. Tevâzunun azlığı kibir, aşırılığı ise zillettir. Yüuml;ce Allah, Hz. Peygamber (s.a.s.)’e hitaben

وَاخْفِضْ
جَنَاحَكَ
لِمَنِ
اتَّبَعَكَ
مِنَ
الْمُؤْمِنِينَ “Sana uyan müuml’minlere alçak goumlnüllü davran!” [\[1\]](#)
وَاخْفِضْ
جَنَاحَكَ
لِلْمُؤْمِنِينَ “Mü’minlere şefkat ve tevâzu kanadını indir!” [\[2\]](#) buyurarak O’nдан inanan kullarına karşı müuml;tevâzi davranışını istemiştir. Aslında bu emir, sadece Hz. Peygamber (s.a.s.)’e değil, bilakis O’nun şahsında bütün mü’minlere de verilmiş, onların kendi aralarında birbirlerine karşı aynı şekilde şefkatli, merhametli ve tevâzu sahibi olmaları emredilmiştir. Zira mü’minlerin birbirlerine şefkat ve merhamet goumlstermeleri, birbirlerine karşı mütevâzi olmaları din kardeşliği hukukunun gerektirdiği bir goumlrevdir. Cenâb-i Hakk’ın sevdigi ve razı olduğu iyi bir mü’min, Mâide suresi 54. ayetinde açiklendiği gibi

يَآاَيُّهَا
الَّذِينَ
اَمَنُوا
مَنْ
يَرْتَدَّ
مِنْكُمْ
عَنْ دِينِهِ
فَسَوْفَ
يَأْتِى
اللهُ
بِقَوْمٍ
يُحِبُّهُمْ
وَيُحِبُّونَهُ اَذِلَّةٍ
عَلَى
الْمُؤْمِنِينَ اَعِزَّةٍ

عَلَى
الْكَافِرِينَ “Ey iman edenler! Sizden kim dininden dönerse bilsin ki, Allah yakında öyle bir toplum getirir ki, O onları sever, onlar da O’nu severler. O toplum mü’minlere karşı alçak gönüllü, Allah’tan gelen gerçekleri örtbas edenlere karşı, onurlu ve şiddetlidirler. ….” [3] Din kardeşlerine karşı alçak gönüllü ve merhametli, kâfirlere karşı ise güçlü ve onurlu davranış mü’mindir. Tevâzu sahipleri Kur’an’da,
وَعِبَادُ
الرَّحْمَنِ
الَّذِينَ
يَمْشُونَ
عَلَى
اْلاَرْضِ
هَوْنًا
وَاِذَا
خَاطَبَهُمُ
الْجَاهِلُونَ قَالُوا
سَلاَمًا “Rahmanın has kulları, onlar yeryüzünde alçak gönüllü olarak yürürler ve ne zaman kötü niyetli dar kafalı kimseler, kendilerine laf atacak olsa, sadece “Selam!” derler geçerler.” [4] ifadeleriyle övülmektedir. Yine bir ayette Lokman (a.s.)’in, وَلاَ
تُصَعِّرْ
خَدَّكَ
لِلنَّاسِ
وَلاَ تَمْشِ
فِى
اْلاَرْضِ
مَرَحًا
اِنَّ اللهَ
لاَ يُحِبُّ
كُلَّ
مُخْتَالٍ
فَخُورٍ “Kibirlenerek halka surat asma ve yeryüzünde çalımlı ça-ımlı yürüme. Şüphe yok ki Allah, kibirlenip övünenlerin hiçbirini sevmez.” [5] sözleriyle oğluna mütevâzi olmayı tavsiye ettiği bildirilmektedir. Bir hadis-i şerifte ise إِن اللَّه
أَوحَى
إِليَّ أَنْ
تَواضَعُوا
حتى لا
يَفْخَرَ
أَحَدٌ عَلى
أَحدٍ ، ولا

يَبغِيَ
أَحَدٌ على
أَحَدٍ “Allah Teââ bana: ‘O
kadar mütevâzi olun ki, Kimse kimseye böbürlenmesin; kimse kimseye
zulmetmesin’ diye bildirdi.” [6] buyrularak, mü’minlerin
birbirlerine karşı mütevâzi olmaları, kibirlenerek haksızlık etmekten sakinmaları tavsiye
edilmektedir. Mütevâzi insan Hakk’i tanıyor, O’na itaat eden, kollarına
da şefkat ve merhamet gösteren kimsedir. Bu nedenle o, başkalarına haksızlık edemez,
kötülük yapamaz. Tevâzudan nasibi olmayan bir kişi ise, içinde
bulunduğu bu vahim durum sebebiyle kötülük işlemeye ve başkalarına
zulmetmeye müsaittir. Mü’minler mütevâzi insanlardır. Onlar ayette
ifade edildiği gibi yeryüzünde tevazu içinde yürürlər, kimseye
tepeden bakmaz, gurur ve kibire kapılarak büyüklük taslamazlar. Hangi mevki ve
makamda bulunursa bulunsun, sosyal ve ekonomik durumu ne olursa olsun, bütün
insanlara daima alçak gönüllü davranırlar. Bu nedenle
mütevâzi insanlar toplumda itibar gören, değer verilen, sevilip sayılan
kimselerdir. Zira Allah Teâlâ, kendi rızası için tevâzu gösteren
kimseleri, hem kendi katında hem de insanların yanında manen yüksek bir mevkiye
yüceltir. Nitekim bir hadis-i şerifte şöyle buyurulur: مَنْ
يَتَوَاضَعُ
للّهِ
سُبْحَانَهُ
دَرَجَةً
يَرْفَعْهُ
اللّهُ بِهِ
دَرَجَةً “Allah rızası
için alçak gönüllü olanı Allah yüceltir.” [7]
Kur’an bize Allah yanında en değerli olan kimsenin,
اِنَّ
اَكْرَمَكُمْ
عِنْدَ اللهِ
اَتْقَيكُمْ
اِنَّ اللهَ
عَلِيمٌ
خَبِيرٌ “Şüphesiz Allah katında
şerefli ve itibarlı olanınız, yaştısını, yolunu, yordamını Allah’ın Kitabıyla bulmaya
çalışanlarınızdır. Çünkü Allah, herşeyi bilendir, herşeyden haberdar
olandır.” [8] Bildiriyor. Hâl böyleyken bir kimsenin mal, mülk, servet,
soy-sop, mevki-makam gibi dünyalıık bir takım imkanlara sahip olmaktan dolayı
üstünlük iddia etmeye, başkalarını küçümsemeye ve
kibirlemeye hiçbir hakkı bulunmamaktadır. Tevâzunun ziddi olan kibir ise; kişinin,
kendini beğenmişlik duygusuna kapılması, büyüklenmesi ve başkalarını
küçük görerek kendini onlardan üstün saymasıdır. Kibir, kişinin
insanlar arasındaki itibarını zedeleyen, Allah’ın sevgisinden ve rahmetinden uzaklaştıran
kötü bir huydur. Kibirli insana “mütekebbir” denir. Hz. Peygamber
(s.a.s.), kibri şöyle tarif etmiştir:
اَلْكِبْرُ
بَطْرُ

الْحَقِّ
وَغَمْطُ
النّاسِ “Kibir, hakikati inkâr etmek ve insanları küçük görmektir.” [9] Kibir, şeytanın en önemli özelliğidir. Şeytan, Allah Teâlâ’nın kesin emrine rağmen kibrinden dolayı Hz. Âdem’e secde etmemiş, bu tavrı onun Cenâb-i Hakk’ıñ huzurundan kovularak lanetlenmesine neden olmuştur. [10] Kibir, aynı zamanda Hz. Peygamber (s.a.s.)’e karşı çıkan müşrikler de dahil olmak üzere tüm inkârcıların, isyankârların ve zalimlerin de ortak özelliğidir. Yine kibir, pek çok günahın işlenmesinin ana sebeplerindendir. Zira kibir, dinimizin yasaklılığı birçok kötü duyguyu ve çirkin davranışını da beraberinde getirir.

Tevâzu ise, Yüce Allah’ıñ sevdigi nebevî bir ahlâk
لاَ
تَمُدَّنَّ
عَيْنَيْكَ
اِلَى مَا
مَتَّعْنَا
بِهِ
اَزْوَاجًا
مِنْهُمْ
وَلاَ
تَحْزَنْ
عَلَيْهِمْ
وَاخْفِضْ
جَنَاحَكَ
لِلْمُؤْمِنِ
16;ينَ “O halde Allah’tan gelen gerçekleri örtbas eden bir takım kimselere, verdiğimiz dünyevî zenginliklerden yana
gözünü çevirme ve sana inanmıyorlar diye, onlar için
üzülme; fakat mürsquo;minlere kol kanat ger, onları koru.” [11]
وَاخْفِضْ
جَنَاحَكَ
لِمَنِ
اتَّبَعَكَ
مِنَ
الْمُؤْمِنِِ
10;نَ “Seni izleyen, tabi olan mürsquo;minlere, kol kanat ger.”
[12] ve Rahmân’ıñ has ulları olan mürsquo;minlerin üstün
niteliklerindendir. وَعِبَادُ
الرَّحْمَنِ
الَّذِينَ
يَمْشُونَ
عَلَى
اْلاَرْضِ
هَوْنًا
وَاِذَا
خَاطَبَهُمُ
الْجَاهِلُو

06;” “1602;” “1614;” “1575;” “1604;” “1615;” “1608;” “1575;
“1587;” “1614;” “1604;” “1575;” “1614;” “1605;” “1611;” “1575;” “Rahmanın has kulları,
onlar yeryüzünde alçak gönüllü olarak yürürler ve
ne zaman kötü niyetli dar kafalı kimseler, kendilerine laf atacak olsa, sadece
“Selam!” derler geçerler.”[13] Kibirlenmek, büyüklük
taslamak dinimizce yasaklanmıştır. Kur’an’da Kârûn’un durumu
misal verilerek kibirlenenlerin Allah tarafından cezalandırılacağı bildirilmektedir.
“1575;” “1616;” “1606;” “1617;” “1614;
“1602;” “1614;” “1575;” “1585;” “1615;” “1608;” “1606;” “1614;
“1603;” “1614;” “1575;” “1606;” “1614;” “1605;” “1616;” “1606;” “1618;
“1602;” “1614;” “1608;” “1618;” “1605;” “1616;
“1605;” “1615;” “1608;” “1587;” “1614;” “1609;
“1601;” “1614;” “1576;” “1614;” “1594;” “1614;” “1609;
“1593;” “1614;” “1604;” “1614;” “1610;” “1618;” “1607;” “1616;” “1605;” “1618;
“1608;” “1614;” “1575;” “1614;” “1578;” “1614;” “1610;” “1618;” “1606;” “1614;” “1575;” “16
07;” “1615;” “1605;” “1616;” “1606;” “1614;
“1575;” “1604;” “1618;” “1603;” “1615;” “1606;” “1615;” “1608;” “1586;” “1616;
“1605;” “1614;” “1575;” “1575;” “1616;” “1606;” “1617;” “1614;
“1605;” “1614;” “1601;” “1614;” “1575;” “1578;” “1616;” “1581;” “1614;” “1607;” “1615;
“1604;” “1614;” “1578;” “1614;” “1606;” “1615;” “1608;” “1569;” “1615;
“1576;” “1616;” “1575;” “1604;” “1618;” “1593;” “1615;” “1589;” “1618;” “1576;” “1614;” “15
77;” “1616;” “1575;” “1615;” “1608;” “1604;” “1616;” “1609;
“1575;” “1604;” “1618;” “1602;” “1615;” “1608;” “1617;” “1614;” “1577;” “1616;
“1575;” “1616;” “1584;” “1618;” “1602;” “1614;” “1575;” “1604;” “1614;
“1604;” “1614;” “1607;” “1615;
“1602;” “1614;” “1608;” “1618;” “1605;” “1615;” “1607;” “1615;” “1615;” “1614;
“1578;” “1614;” “1601;” “1618;” “1585;” “1614;” “1581;” “1618;
“1575;” “1616;” “1606;” “1617;” “1614;” “1575;” “1604;” “1604;” “1607;” “1614;
“1604;” “1575;” “1614;” “1610;” “1615;” “1581;” “1616;” “1576;” “1617;” “1615;
“1575;” “1604;” “1618;” “1601;” “1614;” “1585;” “1616;” “1581;” “1616;” “1610;” “1606;” “16
14;” “Şimdi hesap gününde, bu duruma düşmek istemeyenler bilsinler ki,
şu ünlü Kârûn da Musa’nın kavmindendi. Zenginliğiyle
böbürlerenerek toplumuna karşı şimdardı da şimdardı. Biz kendisine öyle hazineler
vermiştık ki, sadece anahtarlarını taşımak bile bir topluluğa zor gelirdi. Toplumu ona demişti ki,
servetinden dolayı böyle şımarma, Allah şımarıkları sevmez!”[14] Bir başka
ayette ise, “1608;” “1614;” “1606;” “1614;” “1575;” “1583;” “1614;” “1609;
“1575;” “1614;” “1589;” “1618;” “1581;” “1614;” “1575;” “1576;” “1615;
“1575;” “1618;” “1604;” “1575;” “1614;” “1593;” “1618;” “1585;” “1614;” “1575;” “1601;” “16
16;” “1585;” “1616;” “1580;” “1614;” “1575;” “1604;” “1615;” “1604;” “1575;” “1611;
“1610;” “1614;” “1593;” “1618;” “1585;” “1616;” “1601;” “1615;” “1608;” “1606;” “1614;” “16
07;” “1615;” “1605;” “1618;
“1576;” “1616;” “1587;” “1616;” “1610;” “1605;” “1614;” “1610;” “1607;” “1615;” “1605;” “16
18;” “1602;” “1614;” “1575;” “1604;” “1615;” “1608;” “1575;” “1605;” “1614;” “1575;
“1575;” “1614;” “1594;” “1618;” “1606;” “1614;” “1609;
“1593;” “1614;” “1606;” “1618;” “1603;” “1615;” “1605;” “1618;
“1580;” “1614;” “1605;” “1618;” “1593;” “1615;” “1603;” “1615;” “1605;” “1618;
“1608;” “1614;” “1605;” “1614;” “1575;
“1603;” “1615;” “1606;” “1618;” “1578;” “1615;” “1605;” “1618;

تَسْتَكْبِرُونَ “Yine A’raftakiler yüzlerindeki işaretlerinden tanındıkları kimselere şöyle seslenecekler: “Ne sağladı size, mal mülk biriktirmeniz ve büyüklük taslamanız.” .”[15] boş bir kuruntudan ibaret olan kibirlenmenin insana bir şey kazandırmayacağı vurgulanmaktadır. &nbs;Yine Kur’an’da, وَلاَ تَمْشِ فِى اْلاَرْضِ مَرَحًا اِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ اْلاَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولاً “Yeryüzünde böbürlerin yürüme. Çünkü sen yeri asla yaramazsın, boyca da dağlara asla erişemezsin”[16]

اِنَّهُ لاَ يُحِبُّ الْمُسْتَكْبِرِينَ &nbs;“O, büyüklük taslayanları hiç sevmez”[17]

لِكَيْلاَ تَأْسَوْا عَلَى مَا فَاتَكُمْ &nbs;وَلاَ تَفْرَحُوا بِمَآ اَتَيكُمْ وَاللهُ لاَ يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ “Bu gerçeği iyi bilin ki, elinizden kaçan iyi ve güzel şeylere üzülmeyesiniz ve elinize geçen iyi ve güzel şeylerle de, boş yere şırmayınız. Çünkü Allah, kendini beğenip küstahça davranışları sevmez.”[18] buyrularak insanlar kibirden sakındırılmaktadır. Bir insanın değerinin ve olgunluğunun ölçüsünde Allah’ın ve kullarının yanında değerli ve itibarlıdır. Kibirli ve gururlu kimseler de ne kadar çok dünyevî imkanlara sahip olurlarsa olsunlar, hem Cenâb-ı Hakk’ın yanında hem de halkın nazarında degersiz ve sevimsizdirler. Kibir ve gurura kapılmak insanın, toplumda itibar kaybetmesine yol açtiği gibi ahirette de Allah’ın rahmetinden mahrum kalmasına ve azaba uğramasına sebep olur. Çünkü Kibir ve gurur cehennemliklerin özelliklerindendir. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.s.)

قَالَ اللّهُ

تَعالى
اَلْكِبْرِيَاءُ
رِدَائِي،
وَالْعِزُّ
إزَارِي،
فَمَنْ
نَازَعَنِي
شَيْئاً
مِنْهُمَا
عَذَّبْتُهُ
”Allah Teala hazretleri şöyile dedi: ”Büyüklük ridamdır, izzet de izarımdır. Kim bu iki şeye benimle niza ederse ona azab&nbs; veririm.”[\[19\]](#) Allah Resulükibri, insanı cehenneme götüren günahlar arasında zikretmiştir.
وَلا
يَدْخُلُ
الْجَنَّةَ
أحَدٌ في
قَلْبِهِ
مِثْقَالُ
حَبَّةٍ مِنْ
خَرْدَلٍ
مِنْ كِبْرٍ
”Kalbinde hardal tanesi kadar kibir bulunan kimse de cennete girmez.”[\[20\]](#)
لا يَدْخُلُ
الْجَنَّةَ
مَنْ كَانَ في
قَلْبِهِ
مِثْقَالُ
ذَرَّةٍ مِنْ
كِبْرٍ ”Kalbinde zerre kadar kibir bulunan kimse cennete giremez”[\[21\]](#) hadisiyle kibirli kimselerin düşecikleri açık hali haber vermiştir. Kibirlenmek İslam ahlâkına uymayan çirkin bir davranış ve manevî bir hastalıktır. Bu sebeple kibir hastalığına yakalanan Müslüman, derhal bundan kurtulmaya çalışmalıdır. İnsanın dünya ve ahiret hayatını perişan eden kibrin devası ise tevâzudur. Tevâzu sahibi olabilmenin ilk şartı da insanın nasıl ve neden yaratıldığını bilmesidir. İnsan topraktan yaratılmıştır. Tasavvuf erbabına göre toprak tevâzu sembolüdür. Nitekim Hz. Mevlana, ”Tevâzuda toprak, müsamahada deniz gibi ol”
mine şeytanî bir huy olan kibir asla yakışmaz. Çünkü o bilir ki, gerçek büyüklük sadece azamet sahibi Yüce Allah’a mahsustur. Mütevâzi bir mü’min asla başkalarını küçümsemez, kimseye karşı kibir ve gururlu davranışmaz. Müslüman, israfa kaçma, kibir ve gurura kapılma endişesiyle imkanı müsait olsa bile lüks içinde yaşamaktan ve şatafattan sakınır, mütevâzi bir hayat sürmeyi tercih eder. Kur’an-ı Kerim’de tevâzu sahibi kimseler, sahip oldukları üstün özellikleri sebebiyle müjdelenmişlerdir.
وَبَشِّرِ

الْمُخْبِتِينَ
اَلَّذِينَ
اِذَا ذُكِرَ
اللهُ
وَجِلَتْ
قُلُوبُهُمْ
وَالصَّابِرِ
ِينَ عَلَى مَا
اَصَابَهُمْ
وَالْمُقِيمِ
ِى الصَّلَوةِ
وَمِمَّا
رَزَقْنَاهُمْ
يُنْفِقُونَ
”Ey Muhammed! Tümlüm iyi yümlü rekli, alkümünüm; kimseleri Allah’ın hoşnutluğuyla mümlü jdele. Onlar ki, ne zaman Allah’ın tanrıları edilse kalpleri titrer, başlarına gelen her tümlürlümlü sıkıntı ve zorluklara karşı dışlarını sıkıp direnirler, namazlarına devamlı ve duyarlıdırlar. Kendilerine verdığımız rızıktan Allah’ın rızasını kazanmak ıccedilin başkalarına da harcarlar.”[\[22\]](#) Yine Kur'an’da Allah’ı seven, Allah’ın da kendilerini ıccedil ok sevgi ve ahirette mutlu olmalarını istediği kolların en belirgin özelliklerinden biri de
يَآاَيُّهَا
الَّذِينَ
اَمَنُوا
مَنْ
يَرْتَدَّ
مِنْكُمْ
عَنْ دِينِهِ
فَسَوْفَ
يَأْتِى
اللهُ
بِقَوْمٍ
يُحِبُّهُمْ
وَيُحِبُّونَ
َهُ اَذِلَّةٍ
عَلَى
الْمُؤْمِنِي
ينَ اَعِزَّةٍ
عَلَى
الْكَافِرِين
”Ey iman edenler! Sizden kim dininden dömlünerse bilsin ki, Allah yakında öyle bir toplum getirir ki, O onları sever, onlar da O’nu severler. O toplum minlere karşı alkümünüm; Allah’ın gelen gericilikleri örtbas edenlere karşı, onurlu ve şiddetlidirler.”[\[23\]](#) Bir hadiste ise;
وَمَا
تَوَاضَعَ

أَحَدٌ
للَّهِ
إِلاَّ
رَفَعَهُ
اللَّهُ
عَزَّ وجلَّ “Kim
Allah için alçak gönüllü davranışırısa, Allah da onu yükseltir
.”[24] Mütevazi kimselerin ahirette cennet elbiseleri giydirilerek
mükâfatlandırılacağı da bildirilmektedir.[25] Mütevâzî olmak
Müslümanlığın gereklerinden olmakla birlikte her şeye olduğu gibi tevâzuda da
ölçülü olmak ve aşırıya gitmemek gereklidir. Çünkü
mü’minin vakarlı olması, saygınlığını ve şerefini koruması dinî bir
görevdir. Tevâzü ne korkaklıktır, ne de menfaatler karşısında eğilerek İslam’ın
izzetinden fedakârılık yapmak değildir. Kişi kendisini zillet ve meskenete
düşürecek derecede bir tevâzü göstermesi dinin özüne
aykırıdır. Mü’minler, sadece tevâzü sahibi güzel ahlâklı
mü’min kardeşlerine karşı alçak gönüllü davranışları,
kendilerini hakir gören kibirli, kendini beğenmiş kimselere karşı vakarlı ve asıl duruşlarını
korumalıdır. Sonuç olarak; tevâzü sahibi olmak, Cenâb-i Hakk’ın ve
halkın sevgisini kazandıran, insanı yücelten üstün bir ahlâkî
özelliğidir. Kibir, büyüklenme ve gurur ise, insanın itibarını düşüren,
onu günaha ve isyana sürükleyen çok çirkin bir davranıştır. Bu
nedenle Yüce dinimiz İslam, mü’minlere tevâzuzu emretmiş, kibirli olmayı
da yasaklamıştır. O halde olgun bir mü’min, daima tevâzü ile hareket
etmeyi şiar edinmelidir. Bu Vaaz Ankara il Müftüsü Sayın Mehmet
SÖNMEZOĞLU Hocamızın Kocaeli gazetesindeki Makalelerinden alıntı yapılarak
hazırlanmıştır

 [1] Su’arâ, 26/215 [2] Hicr, 15/88 [3] Mâide 5/ 54 [4]

Furkân, 25/63 [5] Lokmân, 31/18 [6] Müslim, Cennet, 64 [7]

Müslim, Birr, 69 [8] Hucurât, 49/13 [9] Müslim, İman, 147 [10] Hicr,

15/28-35 [11] Hicr, 15/88 [12] Şu'ar, 26/215 [13] Furkân, 25/63

[14] Kasas, 28/76 [15] A’râf, 7/ 48 [16] Isrâ, 17/37 [17] Nahl, 16/23

[View Details](#) [Edit](#) [Delete](#)

[18] Hadic̄d, 57/23 [19] Muuml;slim, Birr 136; Ebu Davud, Libas 29 [20]İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları: 15/24. [21] Muuml;slim, İman, 147 [22] Hac, 22/34-35 [23] Mâide, 5/54 [24] Muuml;slim, Birr 69 [25] Tirmizî, Sifâtü’l-Kiyâme, 39

[İslam ve Hayat,Güncel Vaaz ve Hutbeler](#)